

Magyar-olasz kapcsolatok Mátyás idején

A reneszánsz év közös tárlata a Szépművészeti Múzeumban

Az idén ünnepeljük Hunyadi Mátyás 1458-as trónra lépésének 550. évfordulóját. Amikor nagy királyunk 1476-ban feleségül vette Beatrixot, a nápolyi Aragóniai Ferdinánd és Estei Eleonóra lányát, családilag is megpecsételte a firenzei városállamhoz fűződő kapcsolatát. A firenzeiek főként kereskedelemmel és pénzkölcsönzéssel foglalkoztak Magyarországon. Hozzánk brokátokat és selymeket hoztak, tőlünk ökörbőrt és lovakat szállítottak. Akik tartósabban is megvetették a lábukat nálunk, magas gazdasági vagy egyházi tisztségeket is betöltöttek, így itáliai kézbe került a felvidéki pénzverés és több erdélyi sóbánya. A politikai és gazdasági kapcsolatok táptalaján a kulturális csere is kivirágzott. Corvin Mátyás korában irányította a budai palota építkezéseit Chimenti *Camica*, miközben Taddeo *Ugoletto* pármái humanista 1471-től a Bibliotheca Corvinianát vezette. A maga korában már híres könyvtárat fejlesztette tovább Francesco *Bandini* firenzei neoplatonista is, Francesco *Antonio del Cherico*, valamint tanítványa: Francesco *Roselli* (aki korábban Botticelli rajzait metszette rézbe, majd a sienai dóm liturgikus könyveit illusztrálta) a budai kódex-másoló műhelyben dolgozott.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter január 24-én, a nyitást megelőző sajtóbejáráson – rendhagyó tárlatvezetésre vállalkozva – nem véletlenül állt meg az egyik vitrinnél. Amint elmondta, korábban történészként az itáliai-magyar kapcsolatokat kutatta. Sokat írt erről és számos előadásának is témája volt. Szerinte – bár személyesen sohasem találkozott – Mátyás nemcsak kortársa és uralkodótársa, hanem barátja is volt az „il Magnifico” (a Nagyszerű, a Fenséges) jelzővel illetett Lorenzo *de Medicinek*. Kölcsönösen sokat tudtak egymásról, azonos volt az ízlésük és lelkiviláguk. Amit Lorenzo képes volt megtenni Firenzében, azt tette meg Mátyás Budán. Noha sosem jártak egymás országában, mégis összekötötte őket az azonos reneszánsz életérzés és az a siker, ami kísérte őket. A tárlóban szinte jelképesen egymás mellett látható egy-egy miniatúrákkal ékes kódex, amely Lorenzo, illetve Mátyás számára készült. Utóbbit a firenzei Attavanti-műhelyben 1485 és 1490 között másolták és díszítették pergamen lapokra tintával, temperával, arannyal és ezüsttel. Kötése Budán készült, fatáblára kasírozott vörösesbarna bőrrrel, amelyet vaknyomással, aranyozással és bőrkivágással díszítettek. A gerincén pedig négy duplabordáját aranymetszéssel tették hangsúlyosabbá. A pompás példány az Országos Széchényi Könyvtárból került a tárlatra.

A reneszánsz év nyitó nagyrendezvénye, „A Mediciek fénykora – Élet és művészet a reneszánsz Firenzében” elnevezésű reprezentatív seregszemle – amely Budapesten május 18-ig látogatható – olasz-magyar együttműködés eredménye. Csupán Itáliából mintegy hatvan intézmény kölcsönözött közel kétszáz műtárgyat, amelyhez a vendéglátó Szépművészeti Múzeum is hozzáadta a maga kincseit. Leonardo *da Vincitől* például egész falat töltenek meg a szebbnél-szebb lapok. Az 1500 körüli híres és sokat reprodukált férfiarcmás eredeti példánya a velencei Galleria dell’Accademia tulajdonából érkezett mihozzánk, míg a XVI. század elejéről származó egy színű, barna árnyalatokban fatáblára festett női fej – amelyet kedvesen La scapigliata-nak vagyis „A kócos nő”-nek is becéz a szakirodalom – a pármái Galleria Nazionale kölcsönözötte számunkra. Igaz, hogy nekünk sem kell szégyenkezünk. Bár a mester ágaskodó bronzlovának kisplasztikája „igazoltan hiányzik”, mert – amint azt üres talapzatán a magyarázó szöveg is tanúsítja – jelenleg külföldön vendégeskedik, az anghiarai csatához felvázolt, 1504-1505 tájáról való, szépiával készült fejtanulmánya ott függ a külön részlegen. Ahogyan a fekete krétával papírra vetett két idős férifej is. Mindkét egyedi grafika a Szépművészeti Múzeum európai hírű és rangú gyűjteményéből dísz. A szóban forgó terem szemközti falán *Michelangelo* és *Raffaello* osztozik. Előbbinek a Doni tondóhoz készült, valószínűleg 1504-es vörös kréta Madonna-arca a firenzei Casa Buonarrotiból költözött át ideiglenesen hozzánk, csakúgy mint az Arno-parti város San Lorenzo-bazilikájának homlokzatáról azonos eljárással készült vázlat. Utóbbi a vegyes technikájú (ceruzát, ezüstveesszöt, tollat és barna tintát alkalmazva megalkotott) Fiala nő arcéle (1503) a firenzei Uffiziből való, míg a fekete ceruzával készített Női fej az 1509-1511 közötti eszterházi múzeumból a szintén ottani Museo Horne leltárából való. A magyar műbarátok legtöbbször az ünnepélyes félhomály ellenére már messziről felismeri az 1508-as datálású és krimibe illően hányatott sorsú Esterházy Madonnát, amelyet az ifjú Raffaello temperával és olajjal vitt fel a deszkalapra. 1871-ben került vásárlás révén hercegi gyűjteményből köztulajdonba. Mellette pedig az 1503 körüli olaj-fa Férfi képmás függ, szintén a Szépművészeti Múzeum jóvoltából. Mindez csak ízelítő a legnagyobb mesterek munkáiból.

Wagner István

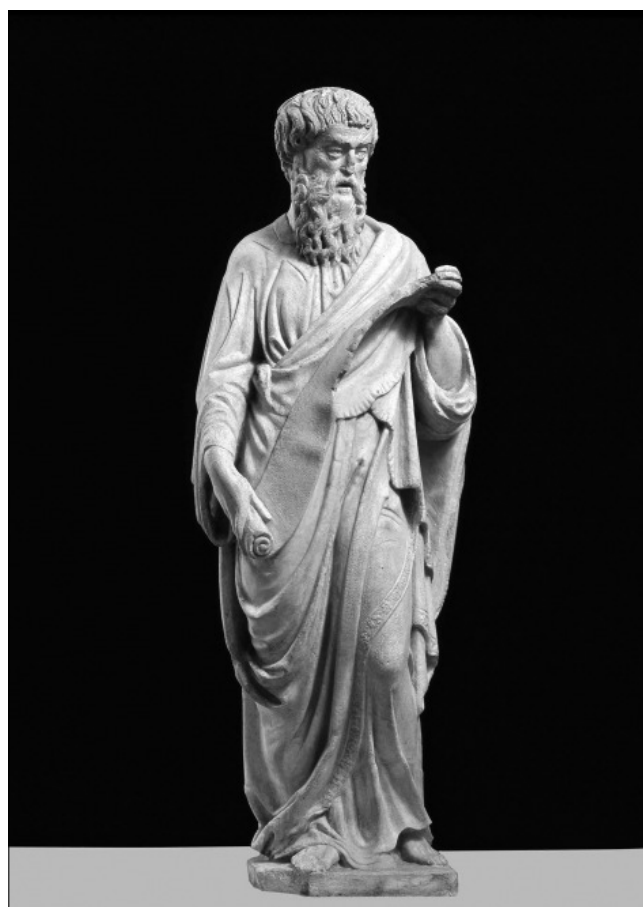
Sandro Botticelli:
Pallasz Athéné és a kentaur (1482 körül), olaj-vászon

Filippo Brunelleschinek tulajdonítva:
A firenzei dóm kupolájának és szentélyének famodellje

Michelangelo Buonarroti:
Tanulmányfej a Doni-tondóhoz (1504 ?), vörös kréta

Donatellónak tulajdonítva:
Próféta (1408) fehér márvány